

DNR 4.1–79368/2025

Socialstyrelsen
Rättsavdelningen
Hälsö- och sjukvårdsjuridik
106 30 Stockholm

2026–01–26

Remissyttrande Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om kraven för tillstånd för att bedriva viss tandvårdsverksamhet

1. Inledning

SKPF Pensionärerna (SKPF) är en riksomfattande pensionärsorganisation med verksamhet i hela landet och cirka 150 000 medlemmar. Vårt uppdrag är att verka för ett samhälle där äldre kan leva ett bra liv med god hälsa, trygghet och jämlika livsvillkor, och där ingen lämnas utanför, inklusive trygghet och frihet från brott och övergrepp.

Tandvården är en central del av äldres hälsa och livskvalitet. I vårt handlingsprogram slår vi fast att det behövs en verklig tandvårdsreform och att tandvården på sikt bör omfattas av samma högkostnadsskydd som övrig hälso- och sjukvård, eftersom ekonomiska skillnader i dag avspeglas i tandstatus och ojämlik hälsa.

Mot denna bakgrund välkomnar **SKPF** ambitionen att stärka kontrollen i tandvårdssektorn och öka patientsäkerheten genom en tydligare tillståndsprövning, särskilt för att tidigt kunna stoppa oseriösa och kriminella aktörer.

SKPF vill därutöver särskilt bidra med ett äldreperspektiv på konsekvenserna av den föreslagna regleringen. För äldre patienter visar sig effekter av regeländringar ofta indirekt, genom tillgänglighet, kontinuitet och faktisk möjlighet att ta del av tandvård, snarare än genom formella systemförändringar.

2. Sammantagen bedömning

SKPF noterar att konsekvensutredningen i huvudsak analyserar effekter på system-, myndighets- och marknadsnivå. Vi vill särskilt bidra med ett brukarperspektiv från äldre patienter, där konsekvenser ofta visar sig indirekt genom tillgänglighet, kontinuitet och faktisk möjlighet att ta del av tandvård.

SKPF tillstyrker i huvudsak Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd.

Vi bedömer att förslagen:

- stärker patientsäkerheten genom att tydliggöra vad vårdgivare ska visa vid ansökan och vad IVO ska pröva (organisation, rutiner, personal, lokaler och utrustning),
- bidrar till en tydligare "grindvaktsfunktion" som kan motverka att oseriösa aktörer etablerar sig inom tandvården, vilket är särskilt viktigt för äldre patienter,
- markerar vikten av lämplighetsbedömning där ekonomisk skötsamhet och relevant brottslighet vägs in, vilket stärker förtroendet för tandvården.

Samtidigt vill **SKPF** särskilt betona tre områden där genomförande och uppföljning är avgörande för att reformen ska få avsedd effekt även för äldre:

- att tillgängligheten till tandvård för äldre säkerställs, särskilt för sköra äldre som är beroende av hemtandvård, uppsökande tandvård och tandvård på boenden,
- att ikraftträdande och informationsinsatser utformas så att övergången under 2026 inte leder till otydlighet, rättsosäkerhet eller undanträngning i vårdutbudet,
- att effekterna följs upp ur ett äldreperspektiv, inklusive patientsäkerhet, faktisk tillgång, geografisk jämlikhet och väntetider.

3. Äldre har särskilda behov

Äldre patienter har ofta komplexa behov, fler kroniska sjukdomar och läkemedelsbehandlingar, och kan vara särskilt beroende av kontinuitet, hygienstandard och robusta rutiner. Brister i tandvård drabbar dessutom ofta funktionellt (tuggförmåga/näringsintag), socialt (isolering) och ekonomiskt.

SKPF ser därför patientsäker tandvård som en jämlikhets- och trygghetsfråga, helt i linje med vårt handlingsprogramms fokus på god vård efter behov och att minska ojämlikhet.

Mot denna bakgrund anser **SKPF** att tillståndsprövning och tillsyn inom tandvården i praktiken behöver fungera som ett skydd även för dem som har svårast att själva välja, byta eller ifrågasätta vårdgivare.

4. Synpunkter på centrala delar i föreskriftsförslaget

4.1 Tydlighet i vad som ska provas – stöd för kraven i 2 kap. 1 §

SKPF tillstyrker att vårdgivaren vid tillståndsprövningen ska visa att den har:

1. organisation och processer/rutiner för systematiskt patientsäkerhetsarbete och god tandvård, samt
2. tillgång till personal, lokaler och utrustning som behövs för god tandvård.

Det är positivt att Socialstyrelsen motiverar detta som ett sätt att göra kraven mer begripliga för både sökande och IVO, och därmed stärka den praktiska tillämpningen.

SKPF:s tillägg: Vi ser gärna att de kommande informationsinsatserna kompletteras med konkret vägledning/checklistor (i klarspråk) som även mindre aktörer kan använda, så att patientsäkerhet stärks utan att administration i sig blir ett hinder för tillgång och konkurrens på seriösa villkor.

4.2 Mobil tandvårdsverksamhet – viktigt att kraven höjer kvalitet utan att strypa tillgången

SKPF välkomnar att Socialstyrelsen anger att man vid provning av mobil tandvårdsverksamhet bör fästa särskild vikt vid mobil verksamhets särskilda utmaningar, och att "mobil" omfattar t.ex. ambulerande/hemtandvård/uppsökande tandvård samt tandvård på boenden.

SKPF:s avgörande perspektiv: Just dessa former är ofta helt centrala och i praktiken ibland den enda möjliga tandvården för de mest sköra äldre. Därför är det viktigt att tillsyn och provning blir träffsäker: tydlig och restriktiv mot oseriösa upplägg, men utformad så att seriösa aktörer kan fortsätta bedriva och utveckla mobil tandvård med hög kvalitet.

För **SKPF** är mobil tandvård därför inte att betrakta som en sÄrlösning, utan som en förutsättning för jämlik vård efter behov. Eventuella oavsiktliga effekter som minskar utbudet av mobil tandvård riskerar därmed att direkt öka ojämlikheten i munhälsa bland äldre.

SKPF föreslår att Socialstyrelsen och IVO i sin vägledning tydliggör vilka typer av risker som typiskt behöver hanteras i mobil verksamhet (t.ex. hygien, dokumentation, avvikelshantering, beredskap, utrustningskontroll) och hur kraven kan uppfyllas i praktiken, så att äldre i behov av hemtandvård inte blir indirekta förlorare på reformen.

4.3 Verksamhetschefens faktiska förutsättningar – stöd, men kräver uppföljning

SKPF tillstyrker att vårdgivaren ska visa att det finns förutsättningar för verksamhetschefen att fullgöra sitt uppdrag och att särskild vikt kan läggas vid hur omfattande ansvarsområdet är och hur verksamheten organiseras.

Detta är viktigt för äldre patienter eftersom bristande ledning ofta blir bristande kvalitet i vardagen (kontinuitet, följsamhet till rutiner, hantering av avvikelser).

SKPF:s tillägg: vi ser gärna att uppföljningen av reformen också fångar om modellen i praktiken leder till bättre ledningsnärvaro i verksamheter med många enheter, och om detta korrelerar med färre patientsäkerhetsbrister.

4.4 Lämplighetsbedömning – viktigt för trygghet och förtroende

SKPF tillstyrker bestämmelsen om att ekonomisk skötsamhet ska vägas in och att hänsyn ska tas till brottslighet av förmögenhetsrättslig karaktär, samt att en samlad bedömning ska göras. De kompletterande allmänna råden (skatter/avgifter, redovisning, konkurs/näringsförbud samt andra relevanta faktorer) är ändamålsenliga ur ett trygghets- och förtroendeperspektiv.

För äldre är detta inte en abstrakt "regel- och marknadsfråga", utan en fråga om att kunna lita på att vårdgivaren är seriös och att ersättningar/skattemedel inte missbrukas.

5. Ikraftträdande, övergång och informationsinsatser – risk för otydlighet 2026

SKPF noterar att lagregleringen om tillståndsplikt träder i kraft 1 januari 2026, medan Socialstyrelsens föreskrifter föreslås träda i kraft 1 juni 2026. Socialstyrelsen bedömer att övergångsbestämmelser inte behövs och anger att vårdgivare kan ansöka om tillstånd från 1 januari även innan föreskrifterna trätt i kraft.

SKPF:s bedömning är att skillnaden i ikraftträdandetidpunkt mellan lagstiftning (1 januari 2026) och föreskrifter (1 juni 2026) innebär en faktisk risk för otydlighet och ojämn tillämpning under övergångsperioden.

Denna risk är särskilt relevant för mindre vårdgivare och för verksamheter som bedriver mobil tandvård, där osäkerhet kring krav och tillstånd kan få direkta konsekvenser för utbudet.

SKPF välkomnar Socialstyrelsens aviserade informationsinsatser, men vill understryka att kommunikationen behöver vara tydlig, samordnad (Socialstyrelsen/IVO/regioner) och också nå äldre genom kanaler de faktiskt använder.

6. Uppföljning ur äldreperspektiv

SKPF noterar att konsekvensutredningen i begränsad utsträckning analyserar hur de föreslagna reglerna kan påverka faktisk tillgång till tandvård för äldre med omfattande vårdbehov.

Socialstyrelsen beskriver att förslagen förväntas gagna patienter och att kostnadseffekterna för verksamheter bedöms vara marginella och proportionerliga.

SKPF anser att reformen bör följas upp särskilt med avseende på:

- tillgång till tandvård för äldre (inkl. mobil/hemtandvård och tandvård på boenden),
- geografisk jämlikhet (glesbygd/storstad),
- eventuella undanträngningseffekter (att seriösa små aktörer lämnar marknaden eller minskar mobil verksamhet),
- patientsäkerhetsutfall (tillsynsfynd, återkallelser, väsentliga brister),
- förtroendeeffekter (äldre personers upplevda trygghet).

7. Sammanfattning av SKPF Pensionärernas ställningstaganden

SKPF Pensionärerna:

- **tillstyrker** Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om kraven för tillstånd för viss tandvårdsverksamhet,
- ser positivt på skärpt kontroll som motverkar oseriösa/kriminella aktörer och stärker patientsäkerheten,
- betonar att tillståndsprövningen måste genomföras så att **tillgänglig tandvård för sköra äldre** inte försämras, särskilt mobil/hemtandvård och tandvård på boenden,
- efterlyser tydlig och målgruppsanpassad information inför 2026, givet datumskillnaden mellan lagens ikraftträdande och föreskrifternas ikraftträdande,
- vill se en uppföljning som belyser effekter för äldre och jämlik tillgång, i linje med **SKPF:s** handlingsprogram om jämlik hälsa och en tandvård som på sikt behöver reformeras.

8. Avslutning

SKPF ser förslagen som ett viktigt steg för ökad trygghet, patientsäkerhet och förtroende i tandvården.

SKPF förutsätter att Socialstyrelsen i det fortsatta genomförandet och i kommande uppföljningar särskilt beaktar äldre patienters faktiska tillgång till säker och jämlik tandvård.

Vi står gärna till förfogande för fortsatt dialog om hur genomförande, vägledning och uppföljning kan utformas så att reformen får avsedd effekt – utan att försämra äldres faktiska tillgång till tandvård.

Med vänlig hälsning,

A handwritten signature in blue ink, reading "Liza di Paolo-Sandberg". The signature is fluid and cursive, with a long, sweeping horizontal stroke at the end.

Liza di Paolo-Sandberg
Förbundsordförande SKPF Pensionärerna

Utredare: Peter Sandberg